

Titel: Penge er bedre end Forstand og Lærdom: Forestillet i en kort Afhandling holden som en Oration paa det øverste Auditorio i **** af Hieronimus Dumrian Professor i Æde-Kunsten og Magister i Hykle-Videnskabet – strøede som de sidste Blomster paa Graven af den berømte Skoebørste som opslidt af Alderdom, døde af Svindsoet først i den sidste Maaned, offererede til trøst for dens forladte Arvinger som ved Stervboets Aabning fandt intet, uden et gandske tyndslidt Haab, og en Hierne af Flor med mange Huller paa, i hvilken var en hoben Krøllhaar.

Citation: ”Penge er bedre end Forstand og Lærdom: Forestillet i en kort Afhandling holden som en Oration paa det øverste Auditorio i **** af Hieronimus Dumrian Professor i Æde-Kunsten og Magister i Hykle-Videnskabet – strøede som de sidste Blomster paa Graven af den berømte Skoebørste som opslidt af Alderdom, døde af Svindsoet først i den sidste Maaned, offererede til trøst for dens forladte Arvinger som ved Stervboets Aabning fandt intet, uden et gandske tyndslidt Haab, og en Hierne af Flor med mange Huller paa, i hvilken var en hoben Krøllhaar.”, i *Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 16, ?, 1771*, s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/text/tfs-texts-1_016-shoot-workid1_016_020.pdf (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 16

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

**Penge er bedre end Forstand og Lærdom:
Forestillet i en kort Afhandling
holden
som en Oration paa det øverste Auditorio
i * * * ***

af

Hieronimus Dumrian

Professor i Æde-Kunsten og Magister i Hykle-Videnskabet

strøede

som de sidste Blomster

paa Graven

af

den berømte Skoebørste

som

opslidt af Alderdom, døde af Svindsoet først i den sidste Maaned, offererede til Trøst

for dens forladte Arvinger

som ved Stervboets Aabning fandt intet, uden

et ganske tyndslidt Haab, og en Hierne af Flor med mange Huller paa, i hvilken var en hoben Krøllhaar.

Kiøbenhavn 1771

2

3

Velbaarne dumme og tykhovede Tilhørere!

Mundus vult decipi — eller hvordan det heder, som jeg med Væmmelse hørte engang i et Lærd Sælskab, hvor jeg halv sovende ved et Fad Frikkadeller og en Boutellie Rød-Viin — maatte fordrive en heel Aften — Verden vil bedrages — det er ikke alt Guld som glimrer —

4

Videnskaber og Læsning kan ligesaa meget hielpe os frem i Verden — som træebenet Krøblingen, naar han ingen Krykke har — Hvem laaner os noget paa vor Forstand — uden den er geleydet med en beleven Gavmildhed — og glindser af Guld? — Saa kan vi borge paa den — baade Indsigt i alle Ting — Duelighed til alle Ting — og opnaae alle Ting —

En Pukkelrygget Magister - Stiev i Halsen af Læsning — Tyndslidt paa Albuerne af Meditering — Starblind af Titten paa gamle Ebraiske Bogstaver — og bruun om Skieget af Spansk Tobak — er jo det latterligste Creatur — naar han stedse gaaer i en og den samme Kioel — tykker paa Neglerne til Froekost — æder Penefiedre til Middag — gaber til Vesperkost — og spiser Riis-Velling med en Syenaal til Aften — Troer at han er Riig, naar han har fiire Skilling i

5

Lommen — og vil smøre sin Skoemager med en Disputatz om Munden, som god Betaling. —

Men en halv lærd Dosmer — i en Lue forgylt Kareth, med toe raske Heste for — ligesaa modige — og jeg vil legge dette til — ligesaa kloge som den de trækker — som trykker Hovedet ned i Skuldrene af Hovmod — er Starblind efter Moden — hvis Krave-Slidse er fuld af Tobak, af det meget han kommer i Sælskab — han trækker alles Øyne til sig — Naar hiin begynder at Taele — vover strax denne hans sagte talende Tunge ved Klangen af de Penge, som han stedse rangerer med den venstre Haand i Buxelommen, og den høyre i Brystet — hvad hiin forstaaer — men tør ikke bringe frem af en vedbørlig Ærefrygt — taler denne om med fræk Færdighed, som faaer alle til at Troe, at han forstaaer det han taler om —

6

Ney? lader os alle kaste Bøger og Skrifter hørt — lader os alle legge Vind

paa, at forskaffe os Penge? —

Hiin lugter den Steeg — og hører de Glas klinge ved hvilke denne bedømmer de ydmygste Lykønskings Vers, som hiin har gjort i Andledning af en Fæst, hvortil denne er indbuden og sadt øverst — Hiin maae stiltiende pille de Been af sin ukiemmede Peruqve, som denne nyelig har gnavet, ved hvilket hans Tienere gjøre dem et lystigt Nachspiel

Hvo vilde da vel, dumme Tilhørere! være saa klog at henslide sin Levetid med at rode i gamle Latinske Autores — som kun betaler Umagen med Foragt, Spottegloser — Fattigdom — og Sult som er den staaende Løn — dens uvisse Sportler ere af samme Bonitet.

Hvem vil betale os Umagen, naar

vi blive Gamle med andet? Ney? ladet os alle kaste Bøger og

Skrifter bort - lader os alle legge Bind paa, at forskaffe os Penge? -

7

I see selv, dumme og tykhovede Tilhørere! af min foregaaende Indgang, hvor meget større Kraft en halv lærd Dosmer har, frem for en Magister, der er giennemstukken af Bogorme!

Legger Vind paa at blive halv lærd, og heel riig —

Tager Eder Exempel af denne afdøde Skoebørste, hvis berømmelige Liv og Levnet bør være os en Opmuntring!

Og til destomeere at opvække Eders Lyst, vil jeg her kortelig fortælle dens Opkomst, Fremgang og Lykke i Verden — ifald Eders Maver kan ellers holde det ud med Eders Øren:

I maae da vide, at den er fød af gandske enfoldige Forældre — Faderen var en ærlig Børstenbinder — og Moderen var først Kammer-Pige, og avancerede der

8

fra til Amme. — De gave ham en god Opdragelse — Faderen, som nok vidste hvordan en Børste skulde være, formanede ham, altid at holde Børsterne stive — og Moderen gav den et Slags glindsende Vox, hvormed den kunde sætte en glat Farve paa alle Ting. — Det havde den Kraft, at det sværtede alle Skoebørstens Misundere; men gjorde dens Velyndede hvide og reene.

Moderen gav den desuden en nøye Underretning om dette fortræffelige Voxes Brug — som hun havde samlet mens hun var Kammer-Pige; Dette var dens Lexicon. —

I Stæden for at lade den læse og skrive, anvendte de hans Ungdom langt nyttigere. De lode ham lære at børste Hoved-Haar meget net i Krøller — og at afbørste Skiæg paa Hagen; og den kiære Moder, som vidste fuldkommen Besked, gav den iblandt andet disse 7 Lærdomme:

9

1) Skal du viise dig ydmyg imod de af dine Med-Børster, som du skønner at have meest at sige, indtil du kan finde Leylighed, at styrte dem. Men NB. Alting har sin Tid. —

2) Skal du aldrig fortælle noget, før man spørger dig — og kan du see Leylighed, saa læg meer til. — Men NB. Alting har sin Tid.

3) Skal du i Førstningen altid børste ned ad, siden kan du altid børste op ad. — Men NB. Alting har sin Tid.

4) Skal du i Særdeleshed insinuere dig hos Fruentimmeret; og naar du seer Leylighed, kan du rigtig gjøre dit Snit. — Men NB. Alting har sin Tid.

5) Skal du, naar du bliver gammel i Sadlen, aldrig lade dig forbløffe men give Stykke for Stykke. — Men NB. Alting har sin Tid.

10

6) Skal du, de Dage din Herre gir Audience, holde Børsterne særdeles stive — De bliver nok bøyelige. — Men NB. Alting har sin Tid.

7) Skal du forfølge og hade alle dem, som Verden kalder lærde — Thi disse vil vist, om de kan komme til, slide alle dine Haar af. Børst dem af imellem. — Men NB, Alting har sin Tid.

Med disse Lærdomme vandrede den ud i den viide Verden — Den kom først i Tieneste hos en god enfoldig Herremand i Provinzen — I hvis Klæder var ligesaa meget Støv, som Penge i hans Kister. — Denne Mand var ikke allene gandske blind, men endog døv — Munden var det eeneste brugbare Lem — men Skoebørsten havde ingen Øren. — Herremanden var ikke gift — men lod sit Huus bestyre af en Huusholderske, som var ham saa troe,

11

som nogen blind kan forlange. Vores ædle Skoebørste iagttog den 4de Post, af hans Moders Læreregler - og i Tide gjorde sit Snit - Han samlede sig, ved sin egen Vindskibelighed - og Huusholderskens Menniske-Kierlighed, en saa anseelig Capital, at han holdt det ikke for raadeligt, at bie der længere, men reyste til sine kiere Forældre, og vilde nu lagt sig paa den lade Side - Men hans kiere Moder, som forstod Kunsten bedre, lod ham vide, at det nu var Tid, at smede, mens Jernet var varm. - Hun skaffede ham ved sin Anseelse en meget ypperlig Tjeneste hos en stor Herre i deres Bye. - Ham tiente han med største Agtpaagivenhed; og holdt høyt over sine Moders Lærdomme og Formaning - og huskede stedse, at Alting har sin Tid. -

Endelig, formeerende og ey formindskende sin Velstand, steg han, triumpheren-

12

de over alle lærde og velfortjente Misundere, op til denne anseelige Æres-Post, i hvilken han for kort Tid siden af en Svindsoet ved Døden er afgang.

I græder, dumme og tykhovede Tilhørere! Ja! dertil have I den billigste Aarsag - Eders Graad bærer Vidne om, hvor meget I ærer Stumperne af Eders afslidte og nu opslidte Skoebørste? -

I græde over dens Død - og I erindre Eder tillige - at Eders Lykke begravnes med den? Men hvad skal I sige? Dyden forfølges allevegne - Eders Fædreneland er straffet nok - og bliver meere straffet, fordi det, ved Eders Patrons og Forfremmers - den ædle Skoebørstes Død, nu vil foragte Eder. - Men bliver kun varagtige, ædle Arvinger efter Skoebørsten! lader Eder ikke afskrække - elsker den spraglede, og hader den sorte Kiole - Nogle mølstukkene Blade kan dog umuelig

13

længe holde Overvægten mod de blanke Kroner - og glindsende Ducater. - Æder Eder mætte paa Jeres Herrers Bekostning - og drikker Eder skumfulde paa deres Regning - Hykler for Fruentimmerne - overvind dem, som har solide Forstand, med uforskammet og næsviis Dumhed! Saa bliver alle Ting got. -

Staae med Taalmodighed endnu nogen Tid bag paa - saa kan I siden med desto meere Ære sidde inden i. - Aldrig er Seyeren saa ærefuld for den der vinder, naar Magten har været lige stor, som naar den har været ulige!

Naar Eders Fædreneland længe har haanet Eder, vil det til sin egen Skade Indsee sin Daarlighed - og saa kan I lade Eder desto længere bede, førend I vil lade Eder forsone!

Nu vil jeg ikke trætte Eders Ører længere; jeg har maaskee allerede været for

14

vidtløftig — endeel af Eder gabe alt — og nogle sove. — Men vogner nu, mine dumme Tilhørere — vaagner nu op — og istemmer med mig en værdig Fryde-Sang over det visse Haab:

Skoebørsten skal opleve igjen!

